

L'AVALUACIÓ DE LES ACTIVITATS D'EDUCACIÓ AMBIENTAL MUNICIPAL DAVANT DELS REPTES DE LA SOSTENIBILITAT LOCAL

GRAU ROCA, P. (1)

Didàctica de la Matemàtica i les Ciències Experimentals. Universitat Autònoma de Barcelona Pere.Grau@campus.uab.cat

Resumen

Aquesta comunicació presenta els resultats de l'avaluació de les activitats d'educació ambiental d'un programa educatiu municipal. Per un cantó s'analitza si les activitats recullen els reptes plantejats per l'Educació per a la Sostenibilitat i s'enumeren unes propostes de millora, consensuades per docents i educadors/-es ambientals participants en l'avaluació. Aquestes millores fan referència als continguts, la participació o els mètodes pedagògics, entre d'altres. Per altra banda, també es fa esment de l'impacte de l'avaluació en l'educació ambiental que es fomenta des de l'ajuntament. Es detecta que a partir de l'avaluació, s'han generat unes sinèrgies (grup de treball de mestres, reorganització de les activitats d'educació ambiental del programa educatiu, etc), que donen resposta als reptes plantejats per l'Educació per a la Sostenibilitat a nivell local.

1- Objectius

En la present investigació es va realitzar una avaluació d'una mostra d'activitats d'educació ambiental corresponents al Pla de Dinamització Educativa (PDE) de l'ajuntament de Sant Cugat del Vallès (Barcelona) Els objectius principals d'aquesta recerca varen ser:

- Veure si els plantejaments de l'educació ambiental que s'oferien des de les activitats avaluades, incorporaven els reptes promoguts per l'Educació per a la Sostenibilitat

- Comprovar si el fet d'iniciar un procés d'avaluació sobre un programa educatiu municipal, repercutia en l'enfocament de l'educació ambiental que es fomentava des de l'ajuntament.
- Elaborar unes propostes de millora en relació a les activitats d'educació ambiental del PDE, consensuades amb els principals actors implicats (docents i educadors/-es).

2- Marc teòric

Per a reorientar l'educació ambiental que s'ofereix en base als reptes plantejats pel context internacional (UNESCO,2005), (Mayer, 2006), aquesta investigació es va basar en una visió socio-crítica de la realitat, on l'objectiu ha de ser el canvi de comportaments, valors i maneres de veure el món (Mogensen, Mayer, Breiting,2007).

En relació al model d'ensenyament- aprenentatge, es va optar per una visió socio- constructivista, per a poder crear una dinàmica que ensenyi a pensar, a fer i a parlar (Pujol, 2003). Conèixer la realitat a través de noves formes de sentir, pensar i actuar es pot aconseguir mitjançant la complexitat, ja que pot aportar una nova orientació dels valors, el pensament i l'acció (Bonil, Sanmartí, Tomás, Pujol, 2004).

Finalment el model avaluatiu que millor es correlacionava amb la present investigació, va ser la quarta generació d'avaluació (Guba, Lincoln,1989), ja que es tracta d'una avaluació responsiva i constructivista on es determinen uns paràmetres i uns límits, a través d'una negociació interactiva que involucra als participants.

3- Metodologia

De les trenta- dues activitats d'educació ambiental del PDE de l'ajuntament de Sant Cugat del Vallès en el curs 2006-07, se'n van analitzar vuit, seguint uns criteris de representativitat a nivell de vectors, nivells educatius i empreses, entitats i ONG's que les realitzaven. La mostra es completava amb els/ les educadors/-es ambientals i els/ les docents que van participar en les activitats analitzades.

L' avaluació que es va utilitzar en aquesta investigació va ser del tipus formatiu, encara que la filosofia va ser la d'una avaluació diagnòstica. El judici avaluatiu utilitzat va ser el criterial, en base a uns criteris d'excel·lència preestablerts (Breiting, Mayer, Mogensen., 2005). Finalment, es va tractar d'una heteroevaluació ja que es va realitzar sobre un programa, per part d'un agent diferenciat d'ell (Martínez Olmos, 2004).

Es van utilitzar tres metodologies de recollida i anàlisi de dades per a cada activitat: (a) l'observació de la realització de les activitats a través de l'ús d'un instrument de recollida de dades inspirat en experiències prèvies (Castelltort, 2007) i sobre la gravació en vídeo de les activitats, (b) l'anàlisi dels documents associats a aquestes activitats a través de l'ús de plantilles d'organització de la informació, i (c) les entrevistes a docents i educadors/-es implicats en l'activitat, amb l'anàlisi de la transcripció de les gravacions d'àudio, i la seva organització a través d'unes categories establertes, inspirades en l'instrument de recollida de dades de les observacions.

Per a l'anàlisi dels resultats es van integrar les dades procedents de les tres metodologies abans comentades i es van organitzar en sis àmbits: continguts, acció i participació, mètodes pedagògics, materials i recursos, treball previ i posterior i finalment, la relació amb l'ajuntament.

4- Conclusions

En relació al primer objectiu que es va plantejar en aquesta investigació, de si les activitats d'educació

ambiental avaluades incorporaven els reptes promoguts per l'Educació per a la Sostenibilitat, la resposta va ser que en determinats aspectes si que s'assolia aquest objectiu (ja sigui en relació als continguts o als mètodes pedagògics utilitzats), però en d'altres, encara quedava un llarg camí per recórrer (com per exemple en la forma de participar dels escolars, l'integració del treball previ i posterior a les dinàmiques escolars, etc).

Pel que fa al segon objectiu proposat, de si s'observaven canvis en la manera de fer educació ambiental des de l'ajuntament, arran de la realització d'una avaluació, la resposta va ser afirmativa. El sol fet de plantejar una diagnosi, va generar una corrent de canvi en l'ajuntament de Sant Cugat del Vallès que va involucrar als principals actors de l'educació ambiental en el municipi, a través d'una sèrie de dinàmiques (grups de treball de mestres i educadors/-es, jornades d'educació ambiental,...), que van d'ajudar a incorporar els nous reptes plantejats per l'Educació per a la Sostenibilitat a nivell local.

Finalment, com a resposta al tercer objectiu plantejat en la investigació, a partir de l'avaluació es van generar una sèrie de propostes de millora en relació a les activitats d'educació ambiental del PDE. Aquestes propostes, abans de ser trameses a l'ajuntament, van ser revisades per alguns dels actors involucrats en l'avaluació, majoritàriament educadors ambientals. Recollint els seus comentaris es van elaborar unes propostes de millora que es resumeixen en els següents punts:

- Reduir el tractament dels temes de les diferents activitats, permetent la seva integració dins d'un àmbit local de treball, com pot ser el Parc Rural de la Torrenegra.
- Incorporar un treball més llarg amb els fenòmens estudiats, utilitzant dues sessions de treball i integrant les temàtiques treballades amb el currículum escolar, per tal d'assolir uns processos educatius constructius.
- Elaborar materials didàctics per treballar abans i després de realitzar les activitats, així com la realització de reunions prèvies entre docents i educadors/-es lligades a la preparació d'aquest treball previ i posterior.

En definitiva, que el Pla de Dinamització Educativa (PDE) fos una eina que ajudés a cohesionar l'Educació per al Desenvolupament Sostenible a Sant Cugat del Vallès i que assolís un impacte més gran en els processos educatius.

Pel curs 2008-2009, l'ajuntament ha introduït una sèrie de canvis en les activitats d'educació ambiental del PDE, que s'inspiren en les propostes de millora plantejades en aquesta investigació. El repte que es planteja ara és realitzar una avaluació d'aquestes noves activitats, que involucri altre cop tant a docents com a educadors/-es ambientals, per tal de validar un model d'activitats d'Educació per a la Sostenibilitat.

5- Bibliografia

» BONIL, J; SANMARTÍ, N; TOMÁS, C; PUJOL, RM. (2004) *“Un nuevo marco para orientar las respuestas a las dinámicas sociales: el paradigma de la complejidad”*. *Investigación en la Escuela*, (53), pp 5-20

» BREITING,S., MAYER M., MOGENSEN, F., (2005), *“Quality criteria for esd-schools Guidelines to enhance the quality of Education for Sustainable Development”*, Austria:SEED- ENSI, Austrian Federal Ministry of Education, Science and Culture.

- » CASTELLTORT, A. (2007). *Elaboración de un instrumento para orientar el diseño y evaluar propuestas educativas en el campo de la Educación ambiental*. Dins R. PUJOL & R. CANO (Eds) *Nuevas tendencias en investigaciones de Educación Ambiental*. Madrid: Org. Autónomo Parques Nacionales. MMA, 365-383.
- » GUBA, E., LINCOLN, Y. (1989). *Fourth Generation Evaluation*. USA: SAGE Publications,
- » MARTÍNEZ OLMOS, F. (2004), "La investigación evaluativa" dins BISQUERRA, R. (Coord.) *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: Ed. La Muralla.
- » MAYER, M. (2006). *Criterios de calidad e indicadores en educación ambiental. Perspectivas internacionales y ejemplos nacionales e internacionales en vista de la Década de las Naciones Unidas de la Educación en el Desarrollo Sostenible*. Ponencia inaugural de las III Jornadas de Educación Ambiental de la Comunidad Autónoma de Aragón. Zaragoza: Departamento de Medio Ambiente. Gobierno de Aragón.
- » MOGENSEN, F., MAYER M., BREITING, S. (2007), *Educació per al desenvolupament sostenible*. Col·lecció monografies d'educació ambiental nº12. Barcelona: Ed. Graó.
- » PUJOL, RM (2003) *Didáctica de las ciencias en la educación primaria*. Espanya: Ed. Síntesis Educación.
- » UNESCO. Sector Educació (2005). *Pla d'aplicació Internacional de la Dècada de les Nacions Unides d'Educació per al Desenvolupament Sostenible (2005-2014)*. França: UNESCO.

CITACIÓN

GRAU, P. (2009). L'avaluació de les activitats d'educació ambiental municipal davant dels reptes de la sostenibilitat local. *Enseñanza de las Ciencias*, Número Extra VIII Congreso Internacional sobre Investigación en Didáctica de las Ciencias, Barcelona, pp. 1270-1273
<http://ensciencias.uab.es/congreso09/numeroextra/art-1270-1273.pdf>